

MATERIALNE PRAWO PODATKOWE

Podatek dochodowy od osób fizycznych

mgr Michał Stawiński
Katedra Prawa Finansowego, WPAiE Uwr
rok akademicki 2016/2017

Źródła

- ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. **o podatku dochodowym od osób fizycznych** (Dz.U. z 2012 r. poz. 361)
- ustawa z dnia 20 listopada 1998 r. **o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne** (Dz. U. nr 144, poz. 930 ze zm.)
- ustawa z dnia 24 sierpnia 2006 r. **o podatku tonażowym** (tj. Dz. U. z 2014 r., poz. 511 ze zm.)
- umowy **o unikaniu podwójnego opodatkowania**

Podatki dochodowe

Podatek dochodowy od osób fizycznych (PIT)

Podatek dochodowy od osób prawnych (CIT)

Ryczałt od przychodów ewidencjonowanych

Karta podatkowa

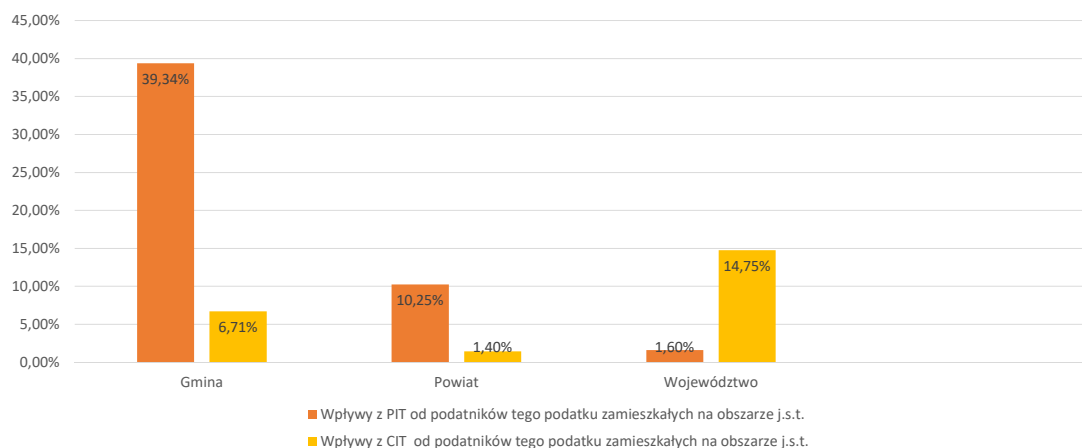
Zryczałtowany podatek dochodowy od osób duchownych

Podatek tonażowy

Ogólna charakterystyka podatku PIT

- PIT jest podatkiem dochodowym, globalnym (obejmuje wszelkie dochody).
- PIT jest podatkiem bezpośrednim (podmiot prawny podatku jest też podmiotem ekonomicznym podatku).
- PIT charakteryzuje otwarty podatkowy stan faktyczny.
- Konstrukcja PIT uwzględnia w znacznym stopniu osobistą sytuację podatnika.
- PIT stanowi dochód Skarbu Państwa, ale udziały w nim mają też gmina, powiat i województwo.
- Organem właściwym rzeczowo jest naczelnik urzędu skarbowego.
- Podatek PIT co do zasady nie jest objęty regulacjami unijnymi.

Wpływy j.s.t. z tytułu PIT i CIT

Wyłączenia

Art. 2 ust. 1 PDOF

Ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych nie stosuje się do:

1. przychodów z działalności rolniczej, z wyjątkiem przychodów z działów specjalnych produkcji rolnej;
2. przychodów z gospodarki leśnej w rozumieniu ustawy o lasach;
3. przychodów podlegających przepisom o podatku od spadków i darowizn;
4. przychodów wynikających z czynności, które nie mogą być przedmiotem prawnie skutecznej umowy;
5. przychodów z tytułu podziału wspólnego majątku małżonków w wyniku ustania lub ograniczenia małżeńskiej wspólności majątkowej;
6. przychodów opodatkowanych podatkiem tonażowym;
7. świadczeń na zaspokojenie potrzeb rodziny.

Podmiot podatku

- Podatnikami są osoby fizyczne (art. 1 PDOF).
- Podatnikami podatku dochodowego od osób fizycznych są również wspólnicy spółek osobowych: spółki jawnej, partnerskiej, komandytowej i komandytowo – akcyjnej.
- Niektóre obowiązki z ustawy dotyczą też podatników podatku dochodowego od osób prawnych (np. obowiązki płatników).

Podmiot podatku

Art. 3 ust. 1 i 2a PFOF

Osoby fizyczne, jeżeli mają miejsce zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, podlegają obowiązkowi podatkowemu od całości swoich dochodów (przychodów) bez względu na miejsce położenia źródeł przychodów (**nieograniczony obowiązek podatkowy**).

Osoby fizyczne, jeżeli nie mają na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej miejsca zamieszkania, podlegają obowiązkowi podatkowemu tylko od dochodów (przychodów) osiągniętych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (**ograniczony obowiązek podatkowy**).

Podmiot podatku

Art. 3 ust. 1a PDOF

Za osobę mającą miejsce zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej uważa się osobę fizyczną, która:

- 1) posiada na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej **centrum interesów osobistych lub gospodarczych** (ośrodek interesów życiowych) lub
- 2) przebywa na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej dłużej niż **183 dni** w roku podatkowym.

- Istotne znaczenie umów o unikaniu podwójnego opodatkowania.

Umowy o unikaniu podwójnego opodatkowania

- Ograniczony i nieograniczony obowiązek podatkowy prowadzą do sytuacji, w której dany dochód (przychód) może być opodatkowany podwójnie.
- Podwójnemu opodatkowaniu zapobiegają umowy o unikaniu podwójnego opodatkowania.
- Umowy o unikaniu podwójnego opodatkowania mają pierwszeństwo przed regulacjami krajowymi.
- Polska jest stroną 92 umów (stan na 19.10.2016).
- W przypadku braku umowy o unikaniu podwójnego opodatkowania stosuje się rozwiązanie z art. 27 ust. 9 PDOF.

Małoletni

Art. 7 PDOF

Dochody małoletnich dzieci własnych i przysposobionych dolicza się do dochodów rodziców, z wyjątkiem:

- dochodów z ich pracy,
- stypendiów,
- dochodów z przedmiotów oddanych im do swobodnego użytku,
- innych, jeżeli rodzicom nie przysługuje prawo pobierania pożytków ze źródeł przychodów dzieci.

Jeżeli małżonkowie podlegają odrębnemu opodatkowaniu, dochody małoletnich dzieci dolicza się po połowie do dochodu każdego z małżonków.

Małżonkowie

Art. 6 PDOF

- Co do zasady małżonkowie opodatkowani są odrębnie.
- Na swój wniosek małżonkowie mogą być opodatkowani wspólnie.
- Wystarczające jest złożenie wniosku przez jednego z małżonków.
- Podatek określa się w podwójnej wysokości podatku obliczonego od połowy łącznych dochodów małżonków.

$$P = [(Suma\ dochodów : 2) \times stawka] \times 2$$

Mażonkowie

Warunki łącznego opodatkowania małżonków:

- istnienie wspólności majątkowej przez cały rok podatkowy,
- pozostawanie w związku małżeńskim przez cały rok podatkowy,
- złożenie wniosku o wspólne opodatkowanie,
- nieskorzystanie przez któregokolwiek z małżonków ze zryczałtowanych form opodatkowania lub podatku liniowego.

Wspólne rozliczenie jest możliwe również wówczas, gdy podatnik zawarł związek małżeński przed rozpoczęciem roku podatkowego, a jego małżonek zmarł w trakcie roku podatkowego (art. 6a ust. 1 pkt 1 PDOF).

Osoby samotnie wychowujące dzieci

Podatek w podwójnej wysokości od połowy uzyskanych dochodów mogą obliczyć również osoby samotnie wychowujące dzieci (art. 6 ust. 4 PDOF).

Uprawnione są osoby wychowujące samotnie dzieci:

- małoletnie,
- bez względu na wiek, jeżeli otrzymują zasiłek pielęgnacyjny lub rentę socjalną,
- uczące się do ukończenia 25 roku życia.

Np. wdowa, wdowiec, rozwódka, rozwodnik (pod warunkiem, że faktycznie samotnie wychowują dzieci).

Dochody ze wspólnego źródła

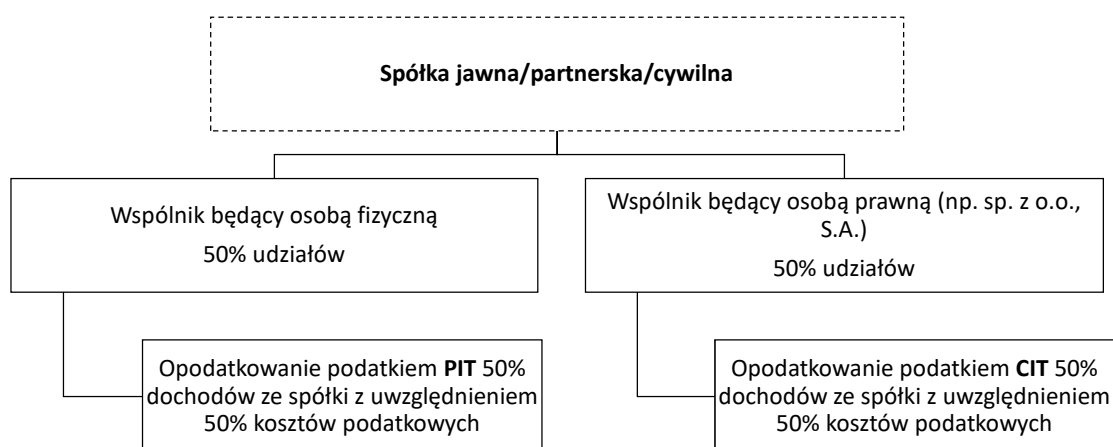
Art. 8 PDOF

Przychody z:

- udziału w spółce cywilnej, jawnej, partnerskiej i komandytowej,
- ze wspólnej własności,
- wspólnego przedsięwzięcia,
- wspólnego posiadania lub wspólnego użytkowania rzeczy lub praw majątkowych,

u każdego podatnika określa się proporcjonalnie do jego prawa do udziału w zysku (udziału).

Dochody ze wspólnego źródła

Przedmiot podatku

Opodatkowaniu podatkiem dochodowym podlegają wszelkiego rodzaju dochody, z wyjątkiem:

- dochodów zwolnionych (art. 21 PDOF) oraz
- dochodów, od których zaniechano poboru podatku na podstawie Ordynacji podatkowej.

Dochodem jest nadwyżka sumy **przychodów** z danego źródła nad **kosztami** ich uzyskania osiągnięta **w roku podatkowym**. Jeżeli koszty uzyskania przekraczają sumę przychodów, różnica jest stratą ze źródła przychodów (art. 9 ust. 2 PDOF).

Szczególne definicje dochodu – art. 24 – 25 PDOF.

Pojęcie przychodu

Przychodami są co do zasady:

- otrzymane lub **postawione do dyspozycji** podatnika w roku kalendarzowym pieniądze i wartości pieniężne oraz
- wartość otrzymanych świadczeń w naturze i innych nieodpłatnych świadczeń (art. 11 ust. 1 PDOF).
- Za przychód z działalności gospodarczej uważa się kwoty należne, **choćby nie zostały faktycznie otrzymane**. U podatników dokonujących sprzedaży towarów i usług opodatkowanych podatkiem od towarów i usług za przychód z tej sprzedaży uważa się przychód pomniejszony o należny podatek od towarów i usług (art. 14 ust. 1 PDOF).
- **Przychód musi mieć charakter definitywny.**
- Art. 12-20 PDOF zawierają szczegółowe definicje przychodu.

Źródła przychodu (art. 10 ust. 1 PDOF)

1. stosunek służbowy, stosunek pracy;
2. działalność wykonywana osobiście;
3. pozarolnicza działalność gospodarcza;
4. działy specjalne produkcji rolnej;
5. najem, podnajem, dzierżawa, poddzierżawa oraz inne umowy o podobnym charakterze,
6. kapitały pieniężne i prawa majątkowe, w tym odpłatne zbycie praw majątkowych;
7. odpłatne zbycie nieruchomości lub ich części oraz udziału w nieruchomości, spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego lub użytkowego oraz prawa do domu jednorodzinnego w spółdzielni mieszkaniowej, prawa wieczystego użytkowania gruntów, innych rzeczy,
8. działalność prowadzona przez zagraniczną spółkę kontrolowaną;
9. inne źródła.

Źródła przychodu

- Przyczyny wyodrębnienia źródeł przychodów:
 - koszty uzyskania przychodów rozlicza się tylko w ramach źródła, którego dotyczą,
 - przychody z niektórych źródeł opodatkowane są odrębnie (nie łączą się z innymi źródłami),
 - dla niektórych źródeł ustawodawca określił szczególne zasady opodatkowania.

Koszty uzyskania przychodu

Kosztami uzyskania przychodów są (art. 22 ust. 1 PODOF):

- koszty poniesione w celu osiągnięcia przychodów lub
 - zachowania albo zabezpieczenia źródła przychodów,
 - z wyjątkiem kosztów wymienionych w art. 23 PODOF.
- Koszty co do zasady rozlicza się w ramach źródła przychodów, którego dotyczą.
 - Nie jest konieczne, aby koszt ostatecznie wygenerował przychód.

Koszty uzyskania przychodu

- Ustalane **na zasadach ogólnych**
 - ich wysokość musi być udowodniona przez podatnika
- Koszty zryczałtowane (**kwotowe**)
 - np. umowa o pracę (111 zł 25 gr miesięcznie przy jednym stosunku pracy w miejscowości zamieszkania)
- Koszty zryczałtowane (**procentowe**)
 - np. umowa o dzieło i umowa zlecenia – 20%
 - np. korzystanie przez twórców z praw autorskich – 50%
- Odpisy amortyzacyjne (art. 22 ust. 8 PODOF)
- Koszty zryczałtowane nie mają zastosowania do przychodów z działalności gospodarczej (art. 22 ust. 12 PODOF).

Koszty uzyskania przychodu

Kosztami są np.:

- koszty najmu lokalu przedsiębiorstwa
- koszty opłat licencyjnych niezbędnych w prowadzonej działalności
- koszty zatrudnienia pracowników

Kosztami nie są np.:

- koszty reprezentacji (np. usługi gastronomiczne) - kontrowersje
- co do zasady podatek VAT
- kary i grzywny orzeczone w postępowaniu karnym
- kary umowne z tytułu wad dostarczonych towarów, wykonanych robót i usług oraz zwłoki w dostarczeniu towaru wolnego od wad lub zwłoki w usunięciu wad towarów albo wykonanych robót i usług

Amortyzacja

Przez amortyzację należy rozumieć wartość zużycia środków trwałych w danym okresie.

Amortyzacji podlegają stanowiące własność lub współwłasność podatnika, nabyte lub wytworzone we własnym zakresie, kompletne i zdatne do użytku w dniu przyjęcia do używania:

- 1) budowle, budynki oraz lokale będące odrębną własnością,
- 2) maszyny, urządzenia i środki transportu,
- 3) inne przedmioty

o przewidywanym okresie używania **dłuższym niż rok**, wykorzystywane przez podatnika na potrzeby związane z prowadzoną przez niego działalnością gospodarczą albo oddane do używania na podstawie umowy najmu, dzierżawy lub umowy określonej, zwane **środkami trwałymi**.

Amortyzacji podlegają też wymienione w ustawie wartości niematerialne i prawne (art. 22b ust. 1 PODOF).

Metody amortyzacji

Współczynniki do obliczania amortyzacji określa załącznik do ustawy.

- **Amortyzacja liniowa** – stosuje się stawki określone w załączniku nr 1 do PDOF. Wysokość rocznego odpisu ustala się mnożąc wartość początkową środka trwałego przez stawkę amortyzacyjną.
- **Amortyzacja degresywna** – w początkowym okresie odpisy dokonywane są z uwzględnieniem stawek podwyższonych o współczynnik nie wyższy niż 2.0.
- **Amortyzacja jednorazowa** (m. in. dla środków trwałych o wartości poniżej lub równej 3.500,- złotych); dotyczy tzw. małych podatników i podatników rozpoczynających działalność gospodarczą.

Amortyzacja - wyłączenia

Amortyzacji nie podlegają w szczególności (art. 22c PDOF):

1. grunty i prawa wieczystego użytkowania gruntów,
2. budynki mieszkalne wraz ze znajdującymi się w nich dźwigami lub lokale mieszkalne, służące prowadzonej działalności gospodarczej lub wdzierżawiane albo wynajmowane na podstawie umowy, jeżeli podatnik nie podejmie decyzji o ich amortyzowaniu,
3. dzieła sztuki i eksponaty muzealne.

Podstawa obliczenia podatku

Podstawą obliczenia podatku jest dochód pomniejszony o odpisy określone ustawą.

Odpisaniu od dochodu podlegają w szczególności:

- zapłacone składki na ubezpieczenie emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe,
- wydatki na cele rehabilitacyjne oraz wydatki związane z ułatwieniem wykonywania czynności życiowych, poniesionych w roku podatkowym przez podatnika będącego osobą niepełnosprawną lub podatnika, na którego utrzymaniu są osoby niepełnosprawne,
- darowizny przekazane na cele działalności pożytku publicznego, kultu religijnego, krwiodawstwa (maksymalnie 6% dochodu).

Stawka podatkowa - skala

Podatek obliczany jest według progresywnej skali podatkowej.

Skalę określa art. 27 ust. 1 PDOF
(uwaga – wyrok TK z 28.10.2015, K 21/14)

Kwota wolna – 3.091,- zł

Podstawa obliczenia podatku		Podatek wynosi
ponad	do	
	85528	18% minus kwota zmniejszająca podatek 556 zł 02 gr
85528		14 839 zł 02 gr + 32% nadwyżki ponad 85 528 zł

Stawka podatkowa

Przepisy przewidują również inne stawki podatkowe:

- Podatek liniowy (**19%**, art. 30c, 30e)
 - zbycie nieruchomości, opodatkowanie przychodu z działalności gospodarczej (możliwość wyboru)
- Zryczałtowany podatek od przychodu (**10 i 20%, 19%**, art. 30a, 30b)
 - odsetki od pożyczek, dywidendy, odsetki na rachunku
- Zryczałtowany **75%** podatek od przychodów nieznanających pokrycia w ujawnionych źródłach lub pochodzących ze źródeł nieujawnionych

Ulgi i zwolnienia

- Przepisy PDOF **nie wprowadzają zwolnień podmiotowych.**
- Zwolnienia przedmiotowe określa przepis art. 21 PDOF, np.:
 - stypendia dla uczniów i studentów, których wysokość i zasady udzielania zostały określone w uchwale organu stanowiącego jednostki samorządu terytorialnego,
 - alimenty na rzecz dzieci, które nie ukończyły 25 roku życia.

Schemat obliczenia podatku

1. Obliczenie przychodu (a)
2. Obliczenie kosztów uzyskania przychodu (b)
3. Ustalenie dochodu (a – b)
4. Pomniejszenie dochodu o odpisy (c)
5. Zastosowanie właściwej stawki podatkowej (c * stawka)
6. Uwzględnienie kwoty wolnej od podatku.
7. Pomniejszenie podatku o kwoty wskazane w ustawie.

Kwoty zmniejszające podatek

- Podatek dochodowy podlega pomniejszeniu o kwotę opłaconej lub pobranej składki na ubezpieczenie zdrowotne (art. 27 PDOF).
- Kwota składki na ubezpieczenie zdrowotne, o którą zmniejsza się podatek, nie może przekroczyć 7,75% podstawy wymiaru tej składki.
- Podatnik może odliczyć podatku kwotę obliczoną zgodnie z ustawą na każde małoletnie dziecko (art. 27f PDOF).
- Odliczeniu mogą podlegać również kwoty związane z uzyskiwaniem dochodów za granicą (art. 27g PDOF).

Rozliczanie podatku

- W ciągu roku podatkowego podatnik wpłaca zaliczki.
- W niektórych przypadkach zaliczki odprowadzają płatnicy (np. zakład pracy, organy rentowe, jednostki wypłacające stypendia).
- Do 30 kwietnia roku następującego po roku podatkowym należy złożyć zeznanie podatkowe.
- Podatek zadeklarowany powinien być uregulowany w terminie do końca kwietnia na rachunek właściwego urzędu skarbowego.

Ryczałt podatkowy

Ustawa z dnia 20 listopada 1998 r. o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne

(Dz. U. nr 144, poz. 930 ze zm.)

Ryczałt od przychodów ewidencjonowanych

- Dotyczy przychodów z:
 - najmu i innych umów o podobnym charakterze,
 - z pozarolniczej działalności gospodarczej.
- Ryczałt ma charakter procentowy (od 2% - 20%).
- Przychody opodatkowane ryczałtem nie łączą się z innymi przychodami opodatkowanymi na podstawie PDOF.
- Podstawę podatku stanowi przychód; nie uwzględnia się kosztów uzyskania przychodu.
- Wyłączenia określa art. 8 ust. 1 u.p.z.d. (np. prowadzenie aptek, handel częściami samochodowymi, lombardy).
- Oświadczenie o wyborze ryczałtu należy złożyć do 20 stycznia roku podatkowego.

Karta podatkowa

- Podatek w formie karty podatkowej mogą płacić podatnicy prowadzący działalność określoną w art. 23 u.p.z.d. (głównie działalność usługowa i gastronomiczna).
- Wykaz kwot podatku określa załącznik do ustawy.
- Przychody z karty podatkowej stanowią w całości dochód gminy.
- Karta podatkowa stosowana jest na wniosek podatnika.

Ryczałt od przychodów osób duchownych

- Jest to ryczałt kwotowy. Jego wysokość określa załącznik do ustawy.
- Obejmuje przychody osób duchownych związane z pełnionymi funkcjami o charakterze duszpasterskim.
- Osoby duchowne opłacające ryczałt są zwolnione od obowiązku składania zeznań podatkowych o wysokości osiągniętego dochodu ze źródła przychodu objętego ryczałtem.
- Osoby duchowne mogą zrzec się opodatkowania w formie ryczałtu za dany rok podatkowy, do dnia 20 stycznia roku podatkowego lub do dnia poprzedzającego dzień rozpoczęcia pełnienia funkcji o charakterze duszpasterskim.